

**STERK
VERHAAL**

Het is thans in September zes jaar geleden

Een onderwijzer uit Brabant zond ons de volgende vertel-

ling, met als intiende woorden:
„De gebeurtenissen, regelmatig in deze kolommen beschreven, spelen zich grotendeels af rond de laatste wereldoorlog. Steeds heb ik het plan gekoesterd, bij wijze van „sterk verhaal“ weerte te geven, hoe voor mij het eind van de oorlog kwam. Dat ik er niet eerder aan begonnen ben, komt omdat als er de scherpste kanten vat afgeslepen zijn. En er zijn ook ervaringen, die men nooit meer onder woorden brengt, omdat men er liever niet aan terugdenkt.

Ik wil graag beloven, nergens te overdriven. Maar ik kan u niet beloven, volledig te zijn. Beschouw dus mijn relaas niet à te zeer als een „sterk“ verhaal. Het is eerder een verduld verhaal.“

Toen in 1944 de geallieerde legers steeds meer onze Zuidergrens naderden, was ik als onderwijzer werkzaam in Wijbosch (Noord-Brabant), een dorpje dat ligt tussen Veghel en Schijndel. Het hoorde onder laatsge- noemde gemeente. Terwijl wij de Tommy's ieder ogenblik konden verwachten, hadden er in mijn jonge gezin twee blijde veranderingen plaats: Eerstens werd ons een lief dochertje geboren, dat we Maria noemden. En tweedens kwam in die dagen mijn benoeming als Hoofd-School te Elshot, ook in Noord-Brabant. Mijn grote zorg was nu iemand bereid te vinden, die mijn beschikbare inventaris wilde overhuizen. Hoewel alles reeds netjes ingepakt in een hoek stond, is het me niet meer gelukt, want Engelse jagers waren op alles wat voor een voertuig kon doorgaan. Straks zal het echter duidelijk worden, dat mijn verhuisning een slotte veel vlotter verlopen is dan ik had kunnen denken.

Ons dochertje teinde juist 14 dagen (mijn vrouw was nog maar goed en wel op de been) toen die onvergetelijke Zondag kwam, waarop de corridor langs Veghel, Uden, Nijmegen en Arnhem naar het IJsselmeer werd voorbereid. Eigenlijk had ik diezelfde Zondagavond niet enige Schijndelse medeburgers wacht moeten houden langs de spoorlijn Schijndel—Veghel. „Ondergrondse“ hadden namelijk in de afgelopen week het baanvak vermeld, en ik hoorde bij de uitverkorenen, die „aufreisforder“ werden om 's nachts de spoorlijk te bewaken. Middags vlogen talloze vliegtuigen ongewoon laag over Wijbosch heen, en op een onverwacht ogenblik — het leek wel een sprookje — hingen duizenden parachutisten op enkele kilometers afstand boven de heide. We waren uitzinnig van vreugde. Mijn huisbaas, een man met 'n verrassend heldere kijk, op veel dinergen, meakte voorzichtig op dat deze massa landing ons nog wel eens duur kon komen te staan. Maar op dat ogenblik wij alleen om onze bevrijding denken. Later heb ik de oude man gelijk moeten geven. Natuurlijk, de bevrijding van een slavernij is ten slotte iedere prijs waard, maar Wijbosch heeft toch wel een bijzonder hoge prijs moeten betalen. Er stroomde een massa volk naar de hel, om de Amerikanen te gaan begroeten. Omdat er al sinds weken geen Duitsers in de buurt waren geweest, zag daar niemand enig gevaar in. Er viel dan ook geen enkel schot, en 's avonds keerden de overgelukkige Wijbosseraren huiswaarts, beladen met allerlei ongerekte schatten als voedselpakketten, stuiken, koekjes, biscuit, en wat al niet.

Daan Broek liep zelfs triomfantelijk met aan de hand een harde-handfiets, die bedoeld was onder een vrachtwitjedan parachutes. Pas de derde dag, 's morgens vroeg, hoorden we het geronk van de eindeloze karavaan, die op twintig minuten afstand langs Wijbosch heentrok. Voor de tweede maal dachten we, dat we bevrijd waren. Ein toen enkele daarna een twaalftal tanks door ons dorpe rolden, wisten we zeker, dat dit het einde betekende van het Congregatie stond op instorten. Vroeg in de morgen zagen we de bewoners, een onzegbaar droeve karaavaan van behoeftige vrouwen, naar

SLAG OM WIJBOSCH

Nazi-julk.

Helaas.

In de middag rolden de tanks weer terug naar Veghel. Ze voerden enkele honderden krijgsgevangenen mee. Het was maar een korte veldtocht geweest. Wij zaten weer in het Duitse duister.

***

Als ik er aan denk, dat we daarna nog een volle week de gelegenheid hebben gehad om ons hoeltje te pakken, raam naar een bevriende familie in Veghel te stappen, en zo alle komende ellenden te ontvluchten.... maar we dachten nog altijd niet aan gevraagd.

Er volgde een vreemde, „unheimliche“ tijd. Zo kwamen we op een morgen uit de kerk om bijna te struikelend over een rijtje Duitsers, dat gewapend met een mitraillleur, de rijweg naar Veghel aftrunde. Een moeder wachtte haar kinderen op aan de kerendeur. „Ik riskeer niets, zei ze, terwijl ze de kleinen me naar huis nam. Nog dezelfde week zou ze, te middernacht van haar kinderen, door een granatafscherf worden getroffen. Juist zij die niets riskeren wilde.

Twee uur later loerde een Amerikaanse patrouille om de hoek van de straat. De Duitsers waren net vertrokken. We zaten in Niemandsland. Telkens weer wisselden beide partijen elkaar af. Tot een schermutseling kwam het echter niet. Het leek wel, of ze elkaar tegenwoordigheid roken.

Toch op een goede dag een bezoektijd, uitgenrust. Duits leger arriveerde. Nu wist ik, dat het er bevolkt voor ons uitzag. Klaarblijkelijk wilden men proberen, de corridor te doorbreken. Werd deze poging verijdeld — en ze is verijdeld — dan zou het alleen kunnen gaan ten koste van Wijbosch.

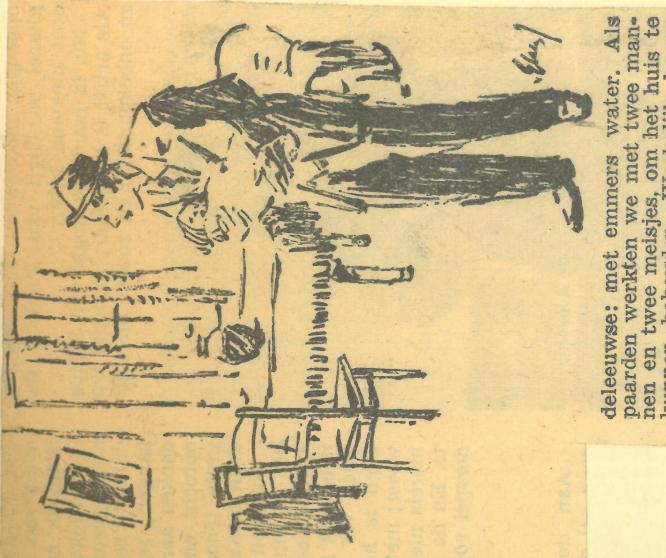
Inderraad liet het antwoord van de geallieerden niet lang op zich wachten. Allereerst werd de Wijbosse kerktoren onder vuur genomen. Voor mijn keukendraam stond ik toe te zien, hoe honderd meter voor me het bouwwerk bij stukken en brokken werd neergehaald. Ik gaf toe, dat het vermeider geweest was, als ik wat meer dekking gezocht had. Maar eenieder had 't gevraagd nu eenmaal op een eigen wijze tegemoet. De een kruip weg, en de andere wil zien, waar de klappen vallen. Ik herinner me ook, dat ik in deze dag vooral gekweld werd door het gevoel van een onbeschrijflijke verveling. Om deze te verdrijven, zat ik vaak gebogen over een studieboek.

's Nachts werd de rest van Wijbosch onderhanden genomen. Wij, mijn zusster, mijn vrouw met het kind van drie weken oud, en ik, mochten gebruikt maken van de kelder van mijn huisbaas. Om wat ruiner te zitten vertrok een van zijn dochters, Netty, naar de kelder van een overbuurman. Dienst huis nu werd 's nachts zwaar getroffen. In paniek vluchtten de bewoners op goed geluk af de duisternis in, en Netty (men vraagt zich af hoe het mogelijk is) kwam behouden in het bevrijde Veghel aan. Pas na weken zag de familie haar terug.

Tegen de morgen verminderde het vuren, en wij gingen eens buiten kijken. Ons dorp bood een trieste aanzicht. We hoorden van doelen en gewonden. Verschillende huizen waren met de grond gelijk gemaakt. Het kloostergasthuis voor zieken en gebrekkige Zusters van de Schijndelse Congregatie stond op instorten. Vroeg in de morgen zagen we de bewoners, een onzegbaar droeve karaavaan van behoeftige vrouwen, naar

der Weg is nach Vught?“
Maar ik was niet van plan, zonder meer een vijand de weg te wijzen... „Kommen Sie herein,“
Om tijd te winnen, gaf ik hem een glas water, en liet ik hem vertellen wat er gebeurd was. De voorste wagon was op een landmijn gereden. Wij gneudden niet meer. Mijn bezoeker had daarop zijn wagen in de steek gelaten, en was gevlikt. Nu sat hij met het hoofd in de handen, moedeloos, voor zich uit te staren. Zijn oog viel op onze wieg.
„Ihr Kind?“
Daarop haalde hij een foto uit zijn zak.
„Meine zwei Töchterchen.“
Twee lieve meisjes met kruihaar. Ach, die orlog....
Aan de deur was hij weer mijn vijand. Ik zet hem, dat hij het beste deed met zich aan de Amerikanen over te geven omdat Schijndel door parachutisten was ingesloten. Zo trok de dag die volgden, waren ongeveer moest de pantsersoldaten arriveren wilden de parachutisten niet in nood geraken. Later is ook gebleken, dat het uithalen der colonne een oerhooizakken werd van het débâcle bij Arnhem.

Pas de derde dag, 's morgens vroeg, hoorden we het geronk van de eindeloze karavaan, die op twintig minuten afstand langs Wijbosch heentrok. Voor de tweede maal dachten we, dat we bevrijd waren. Ein toen enkele daarna een twaalftal tanks door ons dorpe rolden, wisten we zeker, dat dit het einde betekende van het

Schijndel trekken. Juist toen zij op woning passerden, barstte een artillerievuur los. Ik zal daar verder niet over spreken.

Mijn woning stond nog geheel overeind, en ik preeg dit als een gelukkig toeval. Ongetwijfeld zullen ook de Duitsers, die, nadat ze de Wijboschen uit hun dorp verdreven hadden, mijn woning niet weggevallen hebben beschouwd. Tameer daar alles zo netjes ingepakt stond, klaar voor de verhuizing....

In de loop van de dag bezochten de mannen doden en gewonden, en deden allerlei gevraagde dingen als buiten staan en rondlopen, maar verder bleef alles betrekkelijk rustig. Het Duitse aanvalsteam was afgetrokken, slechts hier en daar slettering, een duistere Germanen rond met het geweer in de aanslag.

Toen kwam het ogenblik, waarop de dood een vlugge greep deed naar ons stoffelijk omhulsel, een greep, die wij ternauwernood zijn ontglipt. Onbewust van enige gevaren stond ik wat aan de deur te kijken, toen ik plotseling twee Duitsers een kapot huis zag binnenrennen. Gelukkig kon ik nog juist oprapen, hoe een hunner als in doodsangst de ander toeburilde: „Da kommt er! Da kommt er!...!”

Hierdoor gearresteerd, stapte ik naar binnen en zei tegen mijn vrouw en mijn zus: „Er schijnt iets gaande te zijn. Laat ons maar tegen de muur gaan zitten.“ Wat ongelooflijk daarop vondje, kan ik niet meer mogelijkheid piecjes vertellen. Er klonk een onbeschrijfelijk geluid. Het had iets weg van een zware, ruisende regen, maar het was afgruwelijk om aan te horen. In een flits zag ik, hoe mijn zus als een struisvogel haar hoofd diep onder de onderste plank van de keukenkast stak, maar ditsamaal voelde ik geen lust om te lachen. Ik begreep, dat een der vreselijke „Typhoons“, een duikvlucht boven Wijbosch maakte, onderwijl het loddertje letterlijk over de straat zaaiend. Waren die remmende Duitsers er niet geweest, dan was ik er in ieder geval „geweest“.

Zo gauw de loodregen had opgehouden, snelden we naar de kelder van onze huissbas. Daar zat ook wijlen pastoor Franken. Hij had met het Allerheiligste naar Schijndel willen vluchten, maar was gelukkig bijtijds binnengeroepen. Op de steenen kelderbank, tussen twee brandende kaarsen, stond de Gouden Ciborie. Het gaf een onuitspreekelijk veilig gevoel, de Goddelijke Meester in deze hangende ogenblikken zo dichtbij te weten. Op dat ogenblik dook de Typhoon voor de tweede maal. Ik zal het nooit vergeten. Het angststekende geluid, begeleid door het gierend gefluit van het vliegtuig, ging over in een soort gebed. Ik boog me over vrouw en kind, want als het toch moest zijn, wilde ik maar liefst met mijn hele gezinje altijd wat meer te vertellen.

Toen klonken vlak achter elkaar elkaars twee, drie hevige explosies. Ik geloof niet, dat ik teveel zeg als ik beweer, dat de zoldertjes van ons keidotje vijf centimeter werd ingedrukt. Alles scheen uit zijn voegen te worden gerukt. Even richtte ik mijn blikken op het Allerheiligste, en voelde een ondeelbaar ogenblik het onbegrijpelijk,

haast wonderlijke verlangen hem te zien in zijn volle Heilijkheid. Was het, omdat ik die gelegenheid, om zo te zeggen voor het eerst in mijn leven, bijna binnen mijn bereik zag? Buiten gekomen besefte we, dat het ons gelukt was, door het oog van een naald te kruipen. Twee raketten waren op geen vijf meter van onze kelder diep in de grond geslagen. Was het vliegtuig een fractie van een millimeter meer naar rechts gericht geweest.... Intussen zat er geen enkele deur meer in de hengels, en alle raamkozijnen hingen versplinterd aan de muren. Een scherpe lucht waarschuwde me, dat er ergens brand moet wezen. Vlug doorzocht ik het huis. Inderaad, toen ik de laatste deur op de bovenverdieping opende, sloegen de vlammen me tegen. Wat te doen? De waterleiding werkte al lang niet meer. De enige manier om de brand de kop in te drukken was een Mid-

deleeuwe: met emmers water. Als borden werken we met twee man en twee meisjes, om het huis te kunnen behouden. Werkelijk begon een vuur na enige tijd te minderen, en binnen het uur waren wij de brandmeester.

Op dat ogenblik dacht ik er nog niet aan, te vertrekken, maar mijn vrouw wilde niet langer blijven. Ik begreep, dat een groeiende onrust in haar toestand meer funest zou zijn dan de vermoeienissen van een vlucht, daarom wachtte ik geen minuut langer. We besloten, naar Kaatsheuveld te stappen, waar mijn zwager woonde. De kinderwagen werd vol geladen met het allernoodzaakelijske, ik nam het kind op de arm, en keek nog even mijn woning rond. Alles medem ging natuurlijk niet, en dus sloten we, eenvoudig maar niets mete nemen. Twee beelden uit het Evangelie stonden me duidelijk voor de geest. De vlocht der volkeren op het einde der tijden: „Ongeluukkig de vrouwen, die in die dagen een kind te voeden hebben....”, en de vlucht naar Egypte. Onze kinderwagen stelde in dit geval het ezelje voor. In twee dagen tijd legden we te voet 35 km. af, en werden niet open ammen in Kaatsheuveld ontvangen. De verhuiszwaar was dus ten slotte vlotter verlopen dan we hadden durven hopen, zoals ik al zei.

* * *

Twee maanden later zag ik mijn vrouwelijke huissbaas terug. „We zijn dom geweest met die emmers water, Wouters.“ „Hoezo, meester?“ „Er hing een schuimblusapparaat in de bijkeuken.“ „Verd..... ja,“ zei Wouters. „Hij had er ook niet aan gedacht, op zo'n moment....“

D. B.

(Tekeningen: Theo v. Elzen, Parijs)

zijn oog viel op onze wieg